

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA TABIIY FANLARNI O'QITISHDA TABIATGA ONGLI MUNOSABATDA BO'LISHNI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI

Sayfetdinova Dildora Ikramitdinovna

“University of Economics and Pedagogy” NOTM assistenti

Anvarbekova Yorqinoy Ortiqali qizi

“University of Economics and Pedagogy” NOTM

Boshlang'ich ta'lim 3 – bosqich talabasi

Annotatsiya. *Bugungi kunda ta'lim-tarbiyaning asosiy maqsadlaridan biri jamiyatni ekologik jihatdan savodli, tabiatga ehtiyotkor munosabatda bo'ladigan avlodni tarbiyalashdir. Boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchilarning tabiat bilan birinchi marta tanishadigan va u bilan o'zaro munosabatni shakllantiradigan davri bo'lib, bu jarayon o'quv dasturlarida tabiiy fanlar orqali amalga oshiriladi.*

Kalit so'zlar. *Tabiat, atrof – muhit, ekologiya, pedagogika, madaniyat.*

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ekologik ongini rivojlantirish, tabiatga bo'lgan mas'uliyatli va ehtiyotkor munosabatni nazoratga olish. Tabiatga ongli munosabat, atrof-muhitni anglash, uning go'zalligini qadrlash va tabiatni asrash bo'yicha amaliy harakatlarni amalga oshirishni o'z ichiga oladi. Tabiatga ongli munosabat — bu insonning atrof-muhitni anglash, uning ahamiyatini tushunish va tabiat boyliklarini saqlashga qaratilgan faol munosabatidir. Ushbu tushuncha o'z ichiga quyidagilarni oladi:

- Tabiatni kuzatish va uni qadrlash qobiliyatini shakllantirish;
- Ekologik mas'uliyatni rivojlantirish;
- Tabiatning yaxlitligini saqlashga doir amaliy harakatlarni amalga oshirish.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun tabiatga ongli munosabatni shakllantirish ularning yoshiga mos metod va yondashuvlarni talab qiladi. Tabiatga ongli munosabatni shakllantirishning nazariy asoslari quyidagi tamoyillarga tayanadi:

1. Pedagogik tamoyillar:

- Tabiat bilan bevosita bog'liq o'quv materiallarining mavjudligi;
- Interfaol metodlardan foydalanish: amaliy mashg'ulotlar, ekskursiyalar va laboratoriya ishlari;
- O'quvchilarning qiziqishlari va ehtiyojlariga mos keluvchi ta'lim

mazmunini tanlash.

2. Psixologik tamoyillar:

- Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yoshiga mos rivojlanish xususiyatlarini inobatga olish;

- Ularda atrof-muhit haqida hissiy va hayajonli taassurotlarni shakllantirish.

3. Ekologik tamoyillar:

- Ekotizimlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tushuntirish;

- Ekologik madaniyat va mas'uliyatni singdirish.

Tabiatga ongli munosabatni shakllantirishda quyidagi metodlar samarali hisoblanadi:

1. Ekskursiyalar va kuzatishlar

O'quvchilarni tabiat qo'yniga olib chiqish orqali ularga tabiatning go'zalligi va ahamiyatini ko'rsatish. Masalan, yaqin atrofdagi bog'lar yoki o'rmonlarga tashrif buyurish.

2. O'yin va interfaol metodlar

Ekologik mavzularga bag'ishlangan rolli o'yinlar, viktorinalar va muammoli vaziyatlarni tahlil qilish o'quvchilarning bilimni mustahkamlaydi.

3. Amaliy mashg'ulotlar.

Gul ekish, daraxtlarga qarash, chiqindilarni qayta ishlash bo'yicha amaliy ishlarni tashkil etish orqali o'quvchilarning tabiatga mas'uliyatli munosabatini shakllantirish.

4. Badiiy adabiyot va san'at asarlaridan foydalanish

Tabiatni ulug'lovchi she'rlar, hikoyalar va suratlar orqali o'quvchilarda tabiatga mehr uyg'otish.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari tabiat bilan muloqotda bo'lishni boshlaydigan muhim davrda ularda tabiatga ongli munosabatni shakllantirish uchun nazariy asoslarni amaliyotda tatbiq etish muhimdir. Bu jarayon ekologik tarbiyani ta'lim jarayoniga samarali integratsiya qilishni talab etadi. Natijada, o'quvchilar nafaqat tabiatni tushunib, balki uni asrashga qaratilgan amaliy qadamlar tashlashga o'rganadilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Abdukarimov A. "Ekologik tarbiya va ta'lim". Toshkent: O'qituvchi, 2005.
2. Karimova N. "Boshlang'ich ta'limda ekologik bilimlar asoslari". Toshkent: Fan, 2010.
3. Matnazarov A. "Tabiatni asrash va ekologik mas'uliyat". Samarqand, 2018.
4. Umarov O. "Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik madaniyatni shakllantirish". Toshkent: Sharq, 2015.
5. UNESCO. "Ekologik tarbiya bo'yicha qo'llanma", Parij, 2014.